

Om er voor te waken, dat men onder een emeritus-aanvraag een anderen grond dan dien der onbekwaamheid schuiven zou, bepaalde de synode van Amsterdam 1938, dat in geval van ziekte of invaliditeit, die de bedoelde onbekwaamheid veroorzaakt, de twee reeds vroeger zonder nadere bepaling gevestigde medische attesten in het vervolg moeten afkomstig zijn, één van een medicus aangewezen door den betrokken predikant en één van een arts, aangewezen door den kerkeraad. (Acta 1938, art. 173.)

En bepaald ten aanzien van het recht op pensioen na de veertig dienstjaren sprak de synode van Middeburg 1933 uit, dat het gewenscht is, dat van dit recht geen onnodig gebruik gemaakt worde. (Acta 1933, art. 191c.)

Het jaartal dezer uitspraak is de aandacht waard. In 1933 leefde men zeer sterk onder den indruk van wat in de jaren '30 en volgende met art. 13 was beleefd. In die jaren vielen de eerste kortingen. De financiële lasten drongen toen — en ze doen het nog en in niet mindere mate — tot het nemen onder de loupe van de bestaande bepalingen.

't Zal wel te overmoedig zijn om te beweren, dat we voor onze eerste stelling de geroutineerde kenners van de praktijk der emeriteering op de hand hebben. Maar ook in het licht van hun bevindingen is ze blijkbaar niet al te verwerpelijk.

De vraag moet echter gesteld, of het wel zoo vaak voorkomt, dat van het recht op pensioen-aanvraag na veertig dienstjaren wordt gebruik gemaakt, dat een wegnemen van deze mogelijkheid op zichzelf, los van de kwestie der bekwaamheid, eenige baat brengen kan.

De noodige gegevens over den laatsten tijd hebben we niet. Onze geheele kerkelijke statistiek is gebrekkig. Bij een belangrijk punt als art. 13 is dat zeer te betreuren. De bedragen zijn hier zoo groot, dat het op den duur niet gewenscht is, dat deze lacune blijft bestaan. De vaak broodnoodige gegevens voor de bestudeering van een met dit onderwerp samenhangend vraagstuk moeten van overal en nergens bijeengebracht worden. Ook voor de deputaten zelve zal het ten slotte wel noodig worden, dat zij over een volledige statistiek beschikken. Nu zijn nog mannen onder hen, die heel de ontwikkeling tot den huidige toestand hebben meegemaakt en deels mee geleid. Zij bogen op eigen aantekeningen, op een sterk geheugen, op een verworven routine. Zij ruiken de moeilijkheden en bezwaren. Zij hebben daardoor ook een wettige autoriteit. Maar zoo zij wegvallen en anderen hun plaatsen moeten innemen komen die nieuwe mannen de gegevens te missen, die een werkelijk goede statistiek den gewenden gebruiker spoedig biedt, doch die zonder deze statistiek met de tegenwoordige specialisten de raadkamers verlaten.

Voor de vraag, die ons nu bezighoudt, is het voldoende te weten, dat er in '23 waren 70 emeriti, waarvan 57 wegens veertigjarige dienst. In '28 verkregen

van de 98 emeriti er 48 hun pensioen voor of op 65-jarigen leeftijd.

Er scheiden dus vrij wat predikanten van den actieve dienst in hun eigen gemeente voordat zij den leeftijd der sterken hebben bereikt. Ook als men rekent met hen, die door ziekte en invaliditeit werden getroffen, zijn de cijfers hoog. Zegge in '23 even over de 80 % der emeriti, wier pensioen inging na veertig dienstjaren en voordat zij zeventig jaar waren!

Evenwel rijst hier de kieseke kwestie of het wel aanbevelenswaardig is een regeling te maken, die van de predikanten vraagt dat zij langer dan tegenwoordig gebruikelijk is, in actieven dienst van hun eigen gemeente blijven.

Is in het algemeen iemand van een 65 jaar niet te oud voor het werk op den kansel, in het catechisatie-lokaal en in de gemeente? Moet niet de mogelijkheid ruim open blijven, dat een predikant ter juister tijd van zijn gemeente scheiden kan, zonder het odium van gemakzucht op zich te laden? Is met het oog daarop de veertig-dienstjaren-regeling niet buitengewoon tactisch?

Het past ons niet van deze dingen veel te zeggen. Maar het past ons nog veel minder in het algemeen de predikanten van tusschen de 60 en de 70 voor „al“ te verklaren. Dat zou ook tegen ons gevoelen in gaan. Het leven is vol van voorbeelden, die aantoonen, dat menschen met een drukken werkkring en een gezond gestel op dezen leeftijd topprestaties leveren.

Bovendien — al is een Dienaar des Woords naar luid der kerkenordening zijn leven lang aan den kerkedienst verbonden, dat wil niet zeggen, dat hij tot in hoogen ouderdom het werk van een jeugdige kracht dient te doen. Een ouder wordend predikant zou al zijn deputaatschappen uit handen kunnen geven om zijn laatste krachten uitsluitend aan zijn eigen gemeente te mogen schenken. Een hulpprediker zou in de grotere kerken hem veel verlichting kunnen geven voor een deel der catechisaties, het werk in de buitenwijken en voor een deel van zijn preekwerk ook. Zou dat niet tot de idealen der oudere predikanten kunnen gaan behooren: een echte hulp-prediker in de pastorie, waaruit misschien alle kinderen wegzwierven en waar in menig geval de oude dominé alleen met zijn huishoudster overbleef? De hulpprediker behoeft ook zijn salariering. Maar als hij in de pastorie kan wonen en werken en de gemeente doet het hare, dan behoeft dat niet zoo veel aan de kerken te kosten als de pensioenbedragen; dat scheelt te veel!

Zeker kunnen zich bij de uitwerking onze stelling, dat de emeriteering wachte tot de onbekwaamheid gebleken is, en niet mogelijk is om een bepaalden leeftijd of om een vast dienstjarental, in de praktijk moeilijkheden voordoen. Maar dezelfde uitwerking opent mogelijkheden, die ons de overweging waard schijnen. Indien men rekenen mag met de genoemde 80 %

van '23, die op grond van veertigjarige dienst hun pensioen verkregen; indien men voorts ziet, hoe in '28 van de emeriti 50 % zijn emeriteering verkreeg voor of beneden den leeftijd van 65 jaar; indien men op grond van deze cijfers mag aannemen, dat 30 % hunner niet „door ouderdom onbekwaam“ is — gelijk gezegd: wij moeten raden, want de statistiek is uiterst onvolledig — en indien men tenslotte mag veronderstellen, dat het gemiddeld pensioenbedrag om en bij de 2000 gulden ligt... dan zou dit door ons voorgestelde terug keeren tot de letter van art. 13 een besparing brengen van 30 % der 167 huidige emeriti = $50 \times 2000 = 100.000$ gulden.

Eerlijk gezegd, het is ons te mooi om te gelooven. Maar de kerken waren met de helft van deze besparing — of liever: van dit toekomstig voorkomen van uitgaven — al zeer gediend.

En het lijkt ons, dat dit tot de bereikbare mogelijkheden behoort reeds bij de toepassing onzer eerste stelling.

W.

R. S.

De Groote Catechismus van Zacharias Ursinus, (XXVI)

252. Waarom noemen wij het ONS (brood)?

Omdat het door Gods gave het onze wordt, en omdat wij met dat, wat Hij ons gegeven heeft, moeten tevreden zijn.

253. Waarom heeft de Heere gewild, dat wij zullen bidden om ONS DAGELIJKSCH BROOD, en dat het ons DAGELIJKS zal gegeven worden?

Opdat wij tevreden zouden zijn met wat voor ons noodduft genoeg is.

254. Welke is de vijfde bede?

EN VERGEEF ONS ONZE SCHULDEN, GELIJK OOK WIJ VERGEVEN ONZEN SCHULDENAREN.

255. Wat vragen wij met deze woorden?

Dat God ons, uit onverdiende barmhartigheid, om Christus' wil, alle onze zonden vergeven zal en Zijn toorn van ons afwenden zal, en ons in genade aannemen zal.

256. Hebben allen noodig om deze vergeving te bidden?

Allen, zelfs de allerheiligsten. Want Christus heeft aan alle geloovigen dit model van gebed voorgeschreven, daar er op aarde geen rechtvaardige is, die niet zondigt.

257. Waarom voegt de Heere erbij: GELIJK OOK WIJ VERGEVEN ONZEN SCHULDENAREN?

Ten eerste, opdat wij ons, met waar geloof en waarachtige bekeering tot God en met ware liefde tot den naaste, tot het bidden begeven; aangezien wij toch, zoo wij niet van harte aan anderen vergeven, ook van God geen vergiffenis te wachten hebben, maar zelf de wrank over onze zonden van Hem vorderen.

Ten tweede, opdat wij, anderen waarlijk vergevende, het zekere getuigenis des Heiligen Geestes in onze harten mogen hebben, dat wij kinderen Gods zijn en de vergeving van onze zonden bij God verkrijgen.

hardus de Moor rustte, te voorschijn gehaald en tot nieuw leven verwekt.

Hij heeft bovendien met vaste hand het plan ontworpen voor den bouw van een imposant huis aller wetenschappen, op te trekken in Calvinistische, Schriftuurlijken stijl.

* * *

Wat altijd weer moet treffen is dit, dat juist Dr. Kuyper steeds een levendig besef heeft gehad, dat er nog o, zooveel ontrik aan de doorwerking van de Gereformeerde grondgedachten op ieder terrein, speciaal in de verschillende vakken van wetenschap.

Zeker: hij gaf zelf een door niets of niemand overtroffen tekening van de geheele Gereformeerde theologie, tot in de kleinste onderdeelen uitgewerkt en afgemaakt. Hij leverde bovendien in zijn groote werken en in zijn collegedictaten de stof voor een volledige dogmatiek. Hij trok grondlijnen voor de wetenschappen van recht, taal, historie, natuur. Maar ondanks dat — of liever — juist daardoor zag hij zoo scherp, dat in zijn dagen alleen maar de fundamenteën konden worden gelegd, dat na hem nog een reuzentaak voor zijn leerlingen overbleef.

Met de groote openhartigheid, hem in de ontwikkeling zijner plannen eigen, brengt Kuyper de broeders telkens weer onder den indruk van het feit, dat de Calvinistische volksgroep en de Calvinistische Universiteit nog maar pas aan het begin van hun enorme taak staan.

„De Calvinistische beweging begint pas,” zoo schrijft hij in 1895. „Er is nog geen steen boven den grond te zien. We zijn nog aan het uitgraven van de groeve der fundamenteën, en met het leggen van die fundamenteën wordt pas een begin gemaakt.”¹⁾

Pijnlijk langzaam vorderen we op wetenschappelijk gebied, zoo klinkt het in 1896. De voorarbeid uit vroeger eeuwen is zoo vaak onbeduidend en teleurstellend. „De gedachte, alsof men met een tooverslag het gebouw, waarvoor het bestek is uitgeleekend, uit den grond kon doen verrijzen, moet dan ook als gevaarlijk en misleidend worden prijsgegeven. Minstens twee, drie geslachten zullen hun kracht hebben in te spannen, om de betekenissen dezer beginselen voor de onderscheiden vakken van wetenschap in het licht te stellen. En indien het aan het thans levend geslacht gelukken

1) „De Heraut”; No. 940; 29 Dec. 1895.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHEISEN

In Kuyper's lijn.

I.

Dezer dagen is verschenen het lang-verwachte boek van Ds J. M. Spier: „Inleiding in de Wijsbegeerte der Wetsidee”.

In dit boek heeft Ds Spier op bewonderenswaardige wijze de wijsbegeerte, waaraan de namen van Prof. Dooyeweerd en Prof. Vollenhoven onlosmakelijk verbonden zijn, gepopulariseerd. Zoo kristalhelder is wat hij zegt, dat ieder meelevende dit boek restloos kan verstaan.

Dit boek komt uit op een zeer geschikt moment.

Het wijsgeerige worstelen van de Vrije Universiteit in haar beide filosofen is een voorwerp geweest van felle, en — naar duidelijk gebleken is — dikwijls door en door onbillijke kritiek. Maar daardoor — en dat is een zegen — is het ook gekomen in het brandpunt van veler belangstelling. Tot grondige kennisname kwam het bij de meer-eenvoudigen evenwel nog niet. De lectuur van de werken der beide professoren bleek wel wat zwaar te zijn.

Deze belemmering om tot het verstaan van dit wijsgeerige streven te komen is door Ds Spier grondig weggenomen. Hij brengt de wijsbegeerte der wetsidee bij ieder belangstellende.

'k Geloof, dat Ds Spier een werk heeft verricht van zeer hooge geestelijke waarde. Het was steeds de bedoeling van Dr. Kuyper en de glorie van het Gereformeerde volk, dat dat volk genieten kon van de resultaten van den arbeid der Vrije Universiteit. Dat gaf het mooie, levende, vruchtbare contact tusschen Volk en Universiteit, zonder hetwelk de Universiteit niet bloeien kan. Bovendien werd zoo het volk gewapend om den strijd des geloofs in eigen omgeving met groote energie te kunnen voeren.

Het was mijn bedoeling naar aanleiding van het boek van Ds Spier dit wijsgeerige streven der Vrije Universiteit in een „Boek van de Week” te bespreken. In die rubriek wordt n.l. een boek niet maar „op zich zelf” bekeken, maar wordt het gezet in verband met bewegingen, stroomingen, verschijnselen, waarmee het in verband staat. Ik

wilde er op wijzen, dat de filosofie, door Ds Spier thans tot ons volk gebracht, van top tot teen gevormd werd en beheerscht wordt door Dr. Kuyper's geestelijke en wetenschappelijke worsteling.

Dat die nieuwe filosofie zoo snellen ingang vond onder ons Gereformeerde volk, moet grootendeels uit dat kenmerk worden verklaard. Men hoorde er in „His masters voice”, de stem van den ouden meester. Het is toch een wonderlijk verschijnsel, dat de vereniging, die de genoemde filosofie wil bestudeeren en vruchtbaar maken voor het Gereformeerde leven, in haar amper driejarig bestaan reeds bijna zeshonderd Calvinisten vond, die zich als lid, donateur of begunstiger aan haar verbonden.

Intusschen — voor een boek van de week werd dit artikel te lang. En daarom wordt het in deze rubriek geplaatst, waar het misschien ook wel thuis hoort.

* * *

Het is altijd weer een groot genot zich te verdiepen in de historie van de opleving van het Gereformeerde, of, anders gezegd, het Calvinistische leven, zooals die sedert het midden der vorige eeuw is te aanschouwen.

Wat is in die opleving een geloofskracht openbaar geworden! Wat heeft God een rijken zegen geschonken! Een geheel nieuwe geest is in het verachterde, getrapte, gehate gereformeerde volksdeel gevaren. Door duizenden is toen gezien en gegrepen de taak, die een Christen in deze wereld, in de cultuurworsteling onzer dagen, heeft te vervullen. Onder de geniale leiding van Dr. A. Kuyper is er toen iets gegroeid dat zeker een wonder mag worden genoemd.

Voor al op wetenschappelijk gebied zijn groote dingen geschied. Een geheel nieuw bestek voor den opbouw eener vernieuwde, aan het moderne bewustzijn zich aansluitende theologie, werd ontworpen. De fundamenteën voor een van den Gereformeerden, Schriftuurlijken geest doortrokken wetenschap werden gelegd. Dr. A. Kuyper ondernam het toen in bijna ieders oog belachelijke waagstuk te proclameeren, dat het christelijk geloof moet komen tot het scheppen van een geheel eigensoortige wetenschap, gebaseerd op Gods openbaring omtrent Zichzelf, zijn scheppel en de relatie tusschen die beiden. En Kuyper liet het niet bij een proclamatie: hij pakte met kracht aan en heeft voor alles de Gereformeerde theologie uit haar praalgraf, waarin zij sedert de dagen van Bern-

258. Welke EN LEID ON LOS ONS VAN

259. Wat bi Dat God ons strijd) tegen C opdat wij niet alle zonden, el leven en de za

260. Welke De listen em hij ons al'en onze zwakheid door de hand

261. Op wel de Schrift di De duivel l evenwel laa van Zijn ge ze over aan su en verderf.

262. Waaro KONINKRIJ HEID IN DE Ten eerste, beden niet op held en mach Ten tweede, alle goede din verzocht word en de heerlijk Ten derde, besluiten met

263. Wat se Het duidt aa en 'vertrouw beden hebben. R.

Hulp opleid Met groote voor dit doe Driebergen, es leven hartelij Gironumme

GEEST

(Alle inze Ds D. va

In ons v te maken, e overdrijving

mag, om d enkele der zal er voor zijn.”²⁾

Toen de reeds gehee Dr. Bavinck schreef Dr „Gelijk te Bavinck in keert onze looze achte „Encyclopa derl haar heel het vel

Als het r stond met dan behoe was ten aa pen. Pionie richt. Men meerde be teekent: „O wetenschap kunde, de tiek, ja ook gaan, zulle onderschei ernst dan l gesteld, of mologische deze water beginselen dan wel te

Zoools i Dr Kuyper gaande, pi grondslage Want als l tische bezi mologische alle wete anders dan geerige st Een pan beeld te n

2) „De H 3) „De H 4) Het G